माध्यमिक विद्यालय तहका शिक्षकको पेशागत अनुशासनको अवस्था

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, शैक्षिक योजना तथा
व्यवस्थापन विभाग स्नातकोत्तर तह (एम.एड)
द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता पूरा
गर्नका लागि तयार पारिएको

शोध पत्र

शोधकर्ता

किशोरकुमार खपाङ्गी

क्याम्पस क्रमाङ्क न. : १०२/२०६६

परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०११९/२०६७

त्रि.वि. दर्ता नं. : ११७४२/०८१

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस, सुरुङ्गा, झापा

२०७३ (सन् २०१७)

माध्यमिक विद्यालय तहका शिक्षकको पेशागत अनुशासनको अवस्था   किशोरकुमार खपाङ्गी   २०७३ (सन् २०१७)

माध्यमिक विद्यालय तहका शिक्षकको पेशागत अनुशासनको अवस्था

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, शैक्षिक योजना तथा
व्यवस्थापन विभाग स्नातकोत्तर तह (एम.एड)
द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता पूरा
गर्नका लागि तयार पारिएको

शोध पत्र

शोधकर्ता

किशोरकुमार खपाङ्गी

क्याम्पस क्रमाङ्क न. : १०२/२०६६

परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०११९/२०६७

त्रि.वि. दर्ता नं. : ११७४२/०८१

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस, सुरुङ्गा, झापा

२०७३ (सन् २०१७)

त्रि.वि.बाट सम्बन्धन प्राप्त

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस

कनकाई नगरपालिका, सुरुङ्गा (झापा)

स्था : २०४७

☎ ०२३-५५

Fax : ०२३-५५

Email : kanakai.campus47@gmail.

च.नं.

प.सं.

मिति :.......................

सिफारिश पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम. एड.) द्वितीय वर्षका शोधार्थी किशोर कुमार खपाङ्गीले मेरो प्रत्यक्ष निर्देशनमा **माध्यमिक विद्यालय तहमा शिक्षकको पेशागत अनुशासनको अवस्था** शीर्षकमा तयार पारेको शोधपत्र प्रति म सन्तुष्ट छु । यस शोधपत्रलाई अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिमा सिफारिश गर्दछु ।

मिति : २२ डिसेम्बर २०१६

(ठाकुर प्रसाद रसाइली)

शोध निर्देशक

त्रि.वि.बाट सम्बन्धन प्राप्त
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
कनकाई नगरपालिका, सुरुङ्गा (झापा)
स्था : २०४७
☎ ०२३-५५०१५३
Fax : ०२३-५५०८५३
Email : kanakai.campus47@gmail.com

च.नं.
प.सं.

मिति :........................

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम. एड.) द्वितीय वर्षका शोधार्थी किशोर कुमार खपाङ्गीले **माध्यमिक विद्यालय तहमा शिक्षकको पेशागत अनुशासनको अवस्था** शीर्षकमा तयार पारेको शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

१. उप-प्रा. आशा शर्मा शिवाकोटी विभागीय प्रमुख	....
२. ठाकुर प्रसाद रसाइली शोध निर्देशक	....
३. उप-प्रा. गणेश प्रसाद खनाल वाह्य परीक्षक	....

मिति : १० जनवरी २०१७

कृतज्ञता ज्ञापन

*"माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकको पेशागतअनुशासनकोअवस्था"*विषयकशोधपत्रको प्रस्तावनाकार्यको प्रारम्भ देखि अन्त्यसम्मआफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरी आवश्यकमार्ग निर्देशनगर्नुहुने आदरणीय शोध निर्देशकश्री ठाकुरप्रसाद रसाइलीज्यू प्रतिहार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस अनुसन्धानकार्यलाई सहज र सरल रुपमाअग्रगामीदिशादिनकालागि महत्वपूर्ण सल्लाह, सुझावएवम् मार्गनिर्देशनप्रदानगर्नुहुने शैक्षिक योजनातथाव्यवस्थापनविभागकाप्रमुखश्री आशाशर्माशिवाकोटीज्यू र अन्यगुरुहरु श्री योन्देन सुनुवार, श्री मोहनप्रसादओली र श्री गोपीकृष्ण भट्टराईज्यू प्रतिपनिआभार व्यक्तगर्न चाहन्छु ।

यस अध्ययनकार्यकालागि छनौट गरिएका सामुदायिकतथा संस्थागतमाध्यमिकविद्यालयअथवाउच्चमाध्यमिकविद्यालयकाप्रधानअध्यापकहरुतथाप्राचार्यहरु, विद्यालयव्यवस्थापनसमिति र शिक्षक संघका अध्यक्षज्यूहरु, सहभागीशिक्षक र विद्यार्थीहरु सम्पूर्णलाई हार्दिक धन्यवाददिन चाहन्छु ।

यस शोधपत्र टंकनमासहयोग पुऱ्याउने बिकाश राई शुद्धाशुद्धीमा सहयोग पुऱ्याउने मित्रश्री डिल्लिनाथ गर्तौलालाई धन्यवाददिन चाहन्छु ।

त्यसैगरी कन्काईबहुमुखीक्याम्पसकाक्याम्पस प्रमुखश्री टंक कार्कीलाईविशेष धन्यवाददिन चाहन्छु ।

किशोरकुमार खपाङ्गी

सोधसार

'माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकको पेशागतअनुशासनको अवस्था'शीर्षकमाप्रस्तुतअनुसन्धानकार्य केन्द्रित छ । माध्यमिकतहकाशिक्षकहरुको पेशागतअनुशासनको अवस्थापत्तालगाउनु, पेशागतअनुशासनमाप्रभावपार्ने तत्वहरुको खोजीगर्नु, पेशागतअनुशासनमासमस्याउत्पन्नहुने कारणहरुको खोजीगर्नु र यसमाभोग्नु परेकासमस्याहरुको समाधानकाउपायहरुको खोजीगर्नु अनुसन्धानको मुख्य उद्देश्यहो ।

प्रस्तुत अनुसन्धान गुणात्मक ढाँचामा आधारित छ । झापाजिल्लाको शनिश्चरे, बुधबारे र अनारमनी स्रोतकेन्द अन्तर्गतका३० वटा सामुदायिकविद्यालयहरुबाट गोलाप्रथा गरी छ वटाविद्यालयहरु छनोट गरी उक्त विद्यालयहरुबाट फेरी गोलाप्रथा प्रक्रियाबाट नै प्रत्येक विद्यालयबाट कम्तिमाएकजना र बढीमा तीनजनासम्म पर्ने गरी जम्मा १५ जनाशिक्षकहरुलाई नमुना जनसंख्याको रुपमा छनोट गरिएको छ । तथ्यांकको प्राथमिक स्रोतको रुपमाप्रधानअध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी, वि.व्य.स. र पि.टि.ए.काअध्यक्षहरुको र तथ्यांकको द्बितीय स्रोतको रुपमाविद्यालयमाउपलब्ध दस्तावेजहरुको प्रयोग गरिएको छ । तथ्यांक संकलनको साधनको रुपमाप्रश्नावली, कक्षाकोठा अवलोकन, अन्तर्वार्ता, रुजुसुची र दस्तावेज अध्ययनको प्रयोग गरिएको छ । तथ्यांक संकलनप्रक्रियाको रुपमाप्र.अ., शिक्षक, वि.व्य.स. र पि.टि.ए.काअध्यक्षहरुलाई निश्चित समयावधीप्रदान गरी पूर्व निर्धारित प्रश्नावलीको ढाँचाको प्रयोग गरी उनीहरुबाट लिखितप्रतिक्रियाहरुका रुपमातथ्यांकको संकलनगरिएको छ । प्रत्येक विद्यालयमासहभागिशिक्षकहरुसँग बसेर सामुहिकअन्तर्वार्ता सम्पन्नगरिएको छ । निजहरुले कक्षाकोठाभित्र अध्यापनगरिरहेको समयमाअनुसन्धानकर्ता निष्क्रियअवलोकनकर्ताको रुपमाकक्षाकोठाको अवलोकनगरिएको छ । प्रत्येकविद्यालयकासम्बन्धित पक्षहरुबाट पाँचजनाविद्याँर्थीहरु माथि रुजुसूचीको प्रयोग गरिएको छ । विद्यालयमाउपलब्धदस्तावेज अध्ययनकालागिनिश्चित ढाँचाका फारामहरु तयार गरी फाराममाउल्लेखिततथ्यांकहरु संकलनगरिएको छ ।तथ्यांकविश्लेषणका रुपमागुणात्मक रुपमासंकलिततथ्यांकलाई अति राम्रो, राम्रो, सामान्य र नराम्रो जस्ता चारवटा रेटिङ् स्केलको मापदण्ड तयार गरी तथ्यांकको विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्ययन, अनुसन्धानबाटमाध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकको पेशागतअनुशासनको अवस्थाराम्रो नै देखिएको छ । थोरै कमि, कमजोरीहरु पाइएको छ । प्रस्तुत अनुसन्धानले उनीहरुलाई आफुमानिहितकमिकमजोरीहरुको पहिचानगर्न मद्दत पुऱ्याएको पाइयो । यस दिशातर्फउनीहरुलाई थप सचेत बनाएको पाइयो साथै थपप्रगतिर सुधारको दिशातर्फ उनीहरुलाई मार्गदर्शन गरेको पाइएको छ ।

अन्तमा, नीति-निर्माण तहकार्यान्वियनतह र अनुसन्धानतहमाआवश्यक सुझावहरु दिई अनुसन्धानकार्य समाप्तगरिएको छ । थपअनुसन्धानगर्न सकिने केहीशोध शीर्षकहरु पनिनयाँ अनुसन्धानकर्ताहरुकालागि सुझावगरिएको छ ।

किशोरकुमार खपाङ्गी

विषय सूची

पेज नं.

परिच्छेद एक
परिचय १-७

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि १
१.२ समस्याको कथन ५
१.३ अध्ययनको औचित्य ५
१.४ अध्ययनको उद्देश्य ६
१.५ अनुसन्धानप्रश्नहरु ६
१.६ अध्ययन परिसीमा ७

परिच्छेददुई
सम्बन्धित साहित्यको पुरावलोकन र सैद्धान्तिक खाका ८-१२

२.१ सम्वन्धित साहित्यको पुनरावलोकन ८
२.२ अध्ययनअवधारणात्मक ढाँचा १०
२.३ पुनरावलोकनउपादेयता १२

परिच्छेदतीन
अध्ययनविधि १३-१७

३.१ अनुसन्धान ढाँचा १३
३.२ अध्यननको जनसंख्या र नमुना छनोट १३
३.३ तथ्यांकका स्रोतहरु १४
   ३.३.१ प्राथमिक स्रोत १४
   ३.३.२ द्वितीय स्रोत १४
३.४ तथ्यांकतथासुचना संकलनका साधनहरु १४
   ३.४.१ प्रश्नावलीविधि १४
   ३.४.२ अन्तर्वार्ता १५
   ३.४.३ कक्षाकोठाअवलोकन १५
   ३.४.४ रुजुसूची १५
   ३.४.५ दस्तावेज (डकुमेन्ट) अध्ययन १६
३.५तथ्यांक संकलनप्रक्रिया १६
३.६ तथ्याङ्क विश्लेषणप्रक्रिया १६

परिच्छेदचार

नतीजाको छलफल १८-४७

४.१ माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकहरुको पेशागतअनुशासनको अवस्था १८

४.१.१ व्यवहार छुट्टयाउने आधारहरु १८

४.१.२ अपेक्षितव्यवहारहरु २२

४.१.३ प्रदर्शित व्यवहारहरु २२

४.१.४ तथ्यांकको विश्लेषण र व्याख्या २६

४.२ माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकहरुको पेशागतअनुशासनमाप्रभावपोर्न तत्वहरु ३३

४.२.१आन्तरिककारण ३३

४.२.२ बाह्य कारण ३४

४.३ माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षकहरुको पेशागतअनुशासनमा समस्याउत्पन्नहुने कारणहरु ३४

४.४माध्यमिकविद्यालयतहकाशिक्षहरुको पेशागतअनुशासनकायम राख्ने उपायहरु ४४

४.४.१ विद्यालयप्रशासनद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४४

४.४.२वि.व्य.स.र पि.टि.ए.द्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४५

४.४.३ माथिल्लो शैक्षिकनिकायद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४६

४.४.४ अभिभावकद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४६

४.४.५ भूतपूर्वविद्यार्थीहरुद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४६

४.४.६ सहभागीशिक्षक स्वयंद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४६

४.४.७व्यक्तिविशेषद्वारा अवलम्बनगरिएकाउपायहरु ४७

४.४.८ तथ्यांकको विश्लेषण र व्याख्या ४७

४.४.९तथ्यांकको विश्वसनीयता र वैधता ४७

परिच्छेदपाँच

निष्कर्ष र सुझावहरु ४८-५२

५.१ निष्कर्ष ४८

५.२ सुझावहरु ५०

५.२.१ नीतिगततह ५०

५.२.२ कार्यान्वयनतह ५१

५.२.३ अनुसन्धानतह ५२

सन्दर्भ सामग्री **५३**